

פרי קודש היולאים

לעילוי נשמת
הר"ר שבתאי ב"ר אליעזר
פוקס ז"ל,
נלב"ע י"ז מנחם אב
תשד"ם
תנצב"ה

פר' ואתחנן תשפ"ב

מתורתו ומורשתו של רבינו הגה"ק הילל זצ"ל
אברק"ק סאסרעגען זי"ע

בס"ד, גליון מס' 24

פר' ואתחנן

שחאה עיקר תפילתו עבור כבוד שמים

וְאַתְחַנֵּן אֶל ד' פְּעַת הַהוּא לְאִמְר. ד' אֲלֵקִים וְגו'

(דברים ג' כ"ג-כ"ד)

אבקש שבתי בבית ד' וגו' שאין זה כפל לשון אלא שהתפלל על תפילתו שתהא על עניני רוחניות. ועל דרך זה אפשר לפרש הרמז, "ואתחנן אל ד'" בקשתי מאת ד', "בעת ההיא" כאשר אעמוד בתפילה לפניו, "לאמר ד' אלקים", שתפילתי תהא על עניני ד' אלקים, צער השכינה וכבוד שמים.

(ח"ב עמ' קמ"ז)

איתא בספ"ק (עיין בסמוך פר' ואתחנן ד"ה כי מי גוי) שעל האיש המשכיל להתפלל תמיד "בעבור שמו הגדול", וגם כשיש לו איזה צער גשמי עיקר תפילתו תהיה על צער השכינה וחילול ד' וכבוד שמים, ועל החסרון בעבודת ד' עקב הענין הגשמי.

והנה דוד המלך התפלל (תהילים כ"ד ד') "אחת שאלתי מאת ד' אותה

משה רבינו ע"ה התפלל להבין שגם מה שנראה כדין הוא רחמים

ד' אֲלֵקִים אַתָּה הַחֲלוּת לְהַרְאוֹת אֶת עֲבָדֶיךָ וְגו'

(דברים ג' כ"ד)

דעביד כל דעביד רחמנא לטב עביד" (ברכות ס' ע"ב), אלא שבקש והתפלל שיזכה לראות ולהבין את הרחמים שבדין. ואכן השם הראשון הוא דין ועל זה פירש רש"י רחום בדין שזאת היתה תפילתו להבין את הרחמים שבדין.

(ח"ב עמ' קמ"ז)

פי' רש"י ד' אלקים, רחום בדין. והקשה עליו הרמב"ן, שהשם הראשון לא נכתב בי' וה' שהוא מורה על חסד אלא בא' וד' שהוא דין, עיי"ש.

ונראה לפרש כוונת רש"י, שמשה רבינו ע"ה השיג וידע ד"כל מה

בזכות משה יזכו קבורי חוץ לארץ לתחיית המתים

פִּי לֹא תַעֲבֹר אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה

(דברים ג' כ"ז)

נקבר בעבר הירדן ולא בארץ ישראל כשאר אחיו. והנה לפי זה אם קבורי חוץ לארץ אינם חיים לעתיד לבא, לא יקום גם הוא בתחיית המתים.

ולכן כשאמר הקב"ה למשה שיקבר בחוץ לארץ, אמר אלך ואבשר לראובן שיחי' לעתיד לבא, כי קבורי חוץ לארץ יקומו בזכות משה וממילא יקום גם ראובן עמהם.

(ח"ב עמ' קנ"ה)

איתא במדרש פליאה "בשעה שאמר הקב"ה למשה לא תעבור את הירדן אמר משה אלך ואבשר לראובן שיחי' ולא ימות".

אפשר לפרש על פי המובא במדרש (דברים רבה ב' ט') על הפסוק (דברים ל"ג כ"א) "כי שם חלקת מחקק ספון ויתא ראשי עם וגו'", כי בזכות זאת שמשה רבינו ע"ה נקבר בחוץ לארץ יקומו גם מתי מדבר בתחיית המתים עיי"ש. עוד איתא במדרש (ספר הישר יהושע ט') שראובן

עיקר התפילה צריכה להיות על הצער על עניני רוחניות

פִּי מִי גוֹי גָדוֹל אֲשֶׁר לוֹ אֲלֵקִים קְרוֹבִים אֵלָיו כְּדִ אֲלֵקֵינוּ כְּכֹל קְרָאנוּ אֵלָיו (דברים ד' ז')

וזהו שאמר הכתוב "כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו" והיינו שהקב"ה שומע את תפילותינו תמיד, וזהו מפני "בכל קראנו" שבכל תפילותינו עיקר כוונתנו היא "אליו" על כבוד שמים והשכינה.

(ח"ב עמ' קנ"ב)

הנה מה שאין תפילתו של אדם מתקבלת הוא מפני שאינו יודע להתפלל, כי גם כשיש לו צער גופני ראוי שעיקר תפילתו תהי' על חולי הנפש ועל צער השכינה וחילול ד', ואז תפילתו ודאי נשמעת.

"...ואולי אם המצא תמצא איזה דברי אגדה אשר ראוי לאמרם בשבילי, אולי אבנה גם אני בעבורכם..." (שם בהקדמה)

"וזאת באתי לרשום איזה ליקוטים למען ירוץ הקורא, ולאמר בשבילי איזה דבר בכל שבוע..." (קודש היולאים ח"א עמ' ז')

יומא דהילולא

לקראת יומא דהילולא רבה של רבי אברהם אבא פיקסעל זצ"ל
מו"צ בק"ק סאסרעגען (חתן רבינו הגה"ק זצ"ל)
נלב"ע י"ד במנחם אב תרע"ו

רבי אברהם אבא זצ"ל, נולד בשנת תר"ו בעיר מיאווה לאביו הרב דן יצחק ז"ל. מיום עמדו על דעתו לא פסק פומי' מגירסא. פעם בעת היותו כבן י"ג שנה, בא הכתב סופר זי"ע לעיר מיאווה, והנער אברהם אבא דרש לפניו בד"ת – אחר כך לישיבה הרמה של הכתב סופר בפרשבורג על פי ציוויו ושם נתעלה במעלות רמות והי' מהבחורים החשובים ביותר, כמו שהעידו עליו חבריו גאוני המדינה מדינת אונגארין שלמדו עמו בצוותא חדא. רבו ה"כתב סופר" העריכו וחבבו מאד ואף נתן עליו מהודו ועטרו בסמיכת חכמים ופתח דבריו בזה הלשון "בן דן יצחק, דן ידין עמו בקרב הימים כאחד מגדולי ישראל".

רבי אברהם אבא הי' תלמיד חכם מופלג ואיש צדיק מפורסם, ולא רצה להשתמש בכתר הרבנות, אף שכמה קהילות גדולות בחרו בו וחפצו שיהי' להם רב ומורה, אולם הוא איוה לו להיות מלמד תינוקות. כל ימיו מעת נישואיו הי' דר בסאסרעגען מראשית נשיאות חותנו ה" רבינו הגה"ק זצ"ל, הי' שם מורה הוראה ומקרי דרדקי, מרביץ תורה לעדה הקדושה והיו סרים למשמעתו ורבים הזיב מעון.

לאחר פטירת חמיו רבינו הגה"ק זצ"ל, נתמנה עפ"י צוואתו לנהל במקומו את ה"מאטריקל" (רישום הלידות, הנישואין והפטירות וכו') של הקהילה והי' בידידות נפלאה עם גיסו הצעיר הג"ר משה דוד סופר זצ"ל, שהי' ממשיך רבנות חותנו כרב העיר. גם אחרי פטירת גיסו המשיך בהנהגה זו כשחתן גיסו הג"ר ישראל פריינד זצ"ל נתמנה לרב העיר, והי' לו לעזר בניהול עניני העיר וחיווק בדקי היהדות שם.

הי' בקשרי ידידות עם גדולי הדור חבריו מתקופת ישיבת הכתב סופר בפרעשבורג, ה"ה הג"ק יוסף חיים זוננפלד זצ"ל גאב"ד ירושלים, הג"ר משה גרינוולד זצ"ל אב"ד חוסט בעל "ערוגות הבשם", ועוד. מסופר שפעם כשחלה שלח להזכיר שמו אצל מרא דארעא דישראל הג"ר יוסף חיים זצ"ל וזה השיב לו כי הוא עצמו זקוק לרחמי שמים ומזכיר את שמו אצלו לתפילה "כי גדולה תפילתו".

בשו"ת מהרי"א זצ"ל לגיסו של רבינו הגה"ק זצ"ל ישנה תשובה אליו (חלק או"ח סי' פ"א) בו כותב לו "אודות חתנו נ"י ששונא את הרבנות" וממשיך בדברי שיכנוע שראוי למי שהגיע לכך שיקח ע"ע משרת הרבנות. חוקרי ימות העתים משערים שהחתן המדובר הוא רבי אברהם אבא שמיאן לישיב על כס הרבנות.

רבי אברהם אבא נלב"ע ביום י"ד במנחם אב תרע"ו, והובל לקבורה בכבוד גדול בביה"ח בסאסרעגען. על מצבתו חרות שצויה שלא יכתבו עליו תארים. חתן גיסו שהי' אז רב העיר קשר עליו מספד תמרורים והפלג עליו בשבחים (נדפסה בקונטרס שארית ישראל שבסו"ס אלופי יהודה ח"א עמ' כ"ו), מדבריו נשיג מקצת גדולתו וההערכה שהיתה אליו:

"... ויקרא אליו מלאך ד' מן השמים ויאמר הנני, כי הי' מוכן ומזומן ומתוקן, ושחק כיום אחרון, יום הפרדו מעלי אדמות, צוה לביתו קודם פטירתו בדיוק נפלא, וסידר עניניו והכין ככל הנדרש לפני מותו, ויקרא ה"א צבא-ות ביום ההוא לבכי ומספד, על מות כשר גברא רבה כזה, הן עדתינו וסביבותינו אשר שירת אותם כחמישים שנה במשמרתו הקדושה בתור מורה הוראה מקרי דרדקי ומזכיר, בעבודה תמה ושלמה וכו'..."

"...להאי שופרא דבלא בארעא קא בכינא, כי לעת זקנותו, הי' כבחור בעם, עבד את בוראו כגיבור חיל בתורה ועבודה, לחם מלחמת ד' השערה, הנהיג בני ביתו ועדתו בפועל בפיו ובמידותיו התרומיות וכו' ... הי' זקן נשוא פנים, נכבד מאוד בעיני חבריו והי' סרים למשמעתו, למד ולימד דעת את העם, ורבים השיב מעון. גם בימי חוליו לא פסק פומי' מגירסא, התפלל בנקיות ובטהרה ומאוד השגיח על זה וכו'..."

"הי' זריז ומדקדק מאוד על כל מילה ומילה שיצא מפיו שתהא כשורה וכראוי ועוד יאמר עליו כי גם אם הי' יושב בעיר מלאה חכמים וסופרים הי' לגדול בישראל כמו שאמרו עליו חבריו רבנים גדולים שלמדו עמו בפרשבורג בישיבת הגאון הכתב סופר זצ"ל..."

המספיד ממשיך באריכות ומתאר את עבודתו בתפילה, וכן רב גדלו בגמילות חסדים לחיים, לחולים ולמתים, בגופו ובממונו עד שהעיד עליו שהי' שלם אמיתי הן בתורה והן העבודה והן בגמילות חסדים, ומוסיף ומתאר הרב אב"ד את ההשפעה שהשפיע אותו גדול עליו "וגם אני לעצמי, הנה רושם גדול ועמוק פעל עלי הנפטר שעל ידי שידעתי שאיש אתי וכי גם הוא בקהילתנו, עוררתי עצמי ושנסתי מתני ללמוד בדרך הנדרש בעיון..."

רבים מצאצאיו נהרגו עקד"ה בימי הזעם בשואה האימה הי"ד, אך זכה לשם ושארית דורות ישרים ומבורכים יראי ד' הולכים בדרכי אבות לתפארת.
(נעתק ברובו מתוך קונטרס 'תולדות ישרים' מהרב נפתלי צבי ברודי חתן רבי יעקב שלום פריינד זצ"ל)

תנצב"ה

"עיקר כיבוד אב ואם לעשות רצון אבינו שבשמים כי זה נחשב לאבות כאילו המה עושים, והעיקר לקבוע עתים בכל יום ויום לתורה..." (שם בהקדמה)

"...מי שזכה להיות לו בנים וחתנים צדיקים וכו' המעשים שלהם יהיו לו למשען בעולם הבא וכו' ואין לנו חסד גדול מזה..." (עפ"י קודש הילולים בהקדמה)

תמונת מצבת רבי אברהם אבא וזוג' מרת אסתר ע"ה בבית החיים בסארעגען. על מצבתו חרות "הרבני מו"ה אברהם אבא" כי ציווה שלא יכתבו עליו תארים, אולם על מצבת אשתו לא ציווה ושם תארוהו "הגאון הצדיק"

בשבת קודש פר' ואתחנן ט"ז מנחם אב, יחול יום היארצייט של נכד רבינו הגה"ק, הבח' אליעזר צבי ב"ר שלמה הירש הי"ד שנהרג במלחמת העולם הראשונה בשנת תרע"ח. נא ללמוד להתפלל לעילוי נשמתו.

דברי התענוגים

מאת רבינו בנימין וואלף בן רבנו יואל זצ"ל רייכלס אב"ד שאפי, מח"ס "דברי התענוגים" חותנו של רבינו הגה"ק הילל הזקן זצ"ל אב"ד אייבשיץ

חשיבות התפילה כשאינה נתלית בזכויות אלא כבקשת מתנת חנים
'ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר'

(דברים ג' כ"ג)

משה, שהיו בו מעש"ט, לא תלה הכתוב שנענה כי אם בתפילה, ודו"ק.

ותירוצו של המהרש"א דחוק, דעדיין קשה, כי למשה רבינו היו גם מעשים טובים בנוסף לתפלתו, ומנא לן דתפילה לחוד גדולה יותר ממעש"ט בלא תפילה.

ומורי חמי הגאון [רבי בנימין וואלף רייכלס] זצ"ל היה מיישב, שדברי התוס' הם על דרך פירוש רש"י על התורה, שפירש, אע"פ שיש להם לצדיקים לתלות במעשיהם הטובים, אין מבקשים מאת המקום אלא מתנת חנים. והטעם שהצדיקים אינם תולים במעשיהם הטובים, כדי שלא ינוכה להם משכר המעש"ט שלהם.

ולפי זה פירוש דברי הגמרא הוא, גדולה תפילה, כשהיא באה כבקשת מתנת חנים, ולא בזכות המעשים הטובים, מתפילה שנתלית בזכות המעש"ט. שהרי מי שתולה במעשיו הטובים ינוכה לו משכרם.

וזהו שכתבו התוס', שהרי משה רבינו ע"ה, אע"פ שהיו בידו מעשים טובים הוצרך לתפילה. היינו לתפילה של מתנת חנים, כדי שלא ינוכה ממעש"ט שלו.

וקל להבין, ודברי פי חכם חן, שפתותיו ידובבו בקבר.

(מרפא לנפש דף עא ע"א)

פי' רש"י "אין חינון בכל מקום אלא לשון מתנת חנים. אע"פ שיש להם לצדיקים לתלות במעשיהם הטובים, אין מבקשים מאת המקום אלא מתנת חנים".

איתא בגמרא במסכת ברכות (דף לב:), אמר רבי אלעזר, גדולה תפילה יותר ממעשים טובים, שאין לך גדול במעשים טובים יותר ממושה רבינו, אע"פ כ' לא נענה אלא בתפילה, שנאמר 'אל תוסף דבר אלי' וסמוך ליה 'עלה ראש הפסגה'. פירש רש"י, 'עלה ראש הפסגה' - בדבר תפילה זו נתרציתי להראותך אותה [- כלומר שרק מכח תפילתו זכה משה רבינו לראות את ארץ ישראל מרחוק].

וכתבו התוספות (שם), גדולה תפילה יותר ממעשים טובים - בלא תפילה. שהרי משה רבינו ע"ה, אע"פ שהיו בידו מעשים טובים הוצרך לתפילה.

ובביאור דבריהם כתב המהרש"א (חידושי הלכות שם), אם נפרש דבריהם דגדולה תפילה עם מעשים טובים שהיו במשה, יותר ממעש"ט בלא תפילה, הוא דחוק, דזה ודאי אין צריך ראייה [- שמי שמצטרף תפילה למעשיו הטובים, ייענה יותר ממי שיש בו מעש"ט ואינו מתפלל על הדבר]. ויש לפרש, דגדולה תפילה לחוד, ממעש"ט בלא תפילה. שהרי

לקבלת הגליון בעז"ה מידי שבוע, וכן לקבלת גליונות קודמים

נא לשלוח בקשה לכתובת: info@Kodesh-Hilulim.com

כמו"כ כל מי שיכול להעשיר ברעיונות ומאמרים וכדו' למטרות הגליון נא לשלוח לכתובת הנ"ל.